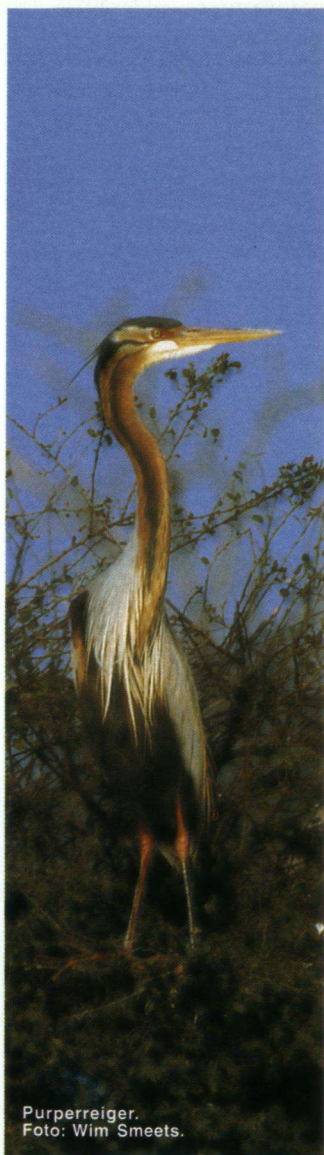

Het broedseizoen 2001 van de Purperreiger in Nederland

Henk van der Kooij

De toename van broedparen van de Purperreiger in de periode van 1998 tot 2000 heeft zich in 2001 niet voortgezet. In veel broedgebieden was het aantal paren ongeveer gelijk aan dat van 2000. De broedgebieden komen in tabelvolgorde in de tekst aan bod.

Kolonies waarvan de gegevens in Tabel 1 geen aanvulling behoeven, zijn niet vermeld.

Purperreiger.
Foto: Wim Smeets.

	1998	1999	2000	2001
Friesland				
Oude Venen	4-6	5	7	6
Oldeboorn	1-2	0		
De Deelen	4	3	9	4
Rottige Meenthe	4	1	1	1
Brandemeer	0	1	1	2
Overijssel				
De Weerribben	6	4	5	6
De Wieden	33	41	57	56
Zwarte Meer	15	10	0-2	15
Noord-Holland				
Naardermeer	34	30	41-42	44
Ankeveense Plassen	0	2	0	8
Botshol	1	0-1	0	0
Utrecht				
Breukeleveense Plas	18	21	31	31
Molenpolder	4	3	1-2	0
Westbroeksche Zodden	1	1	0	0
Kameriksche Nessen	3	6	5	3-4
Willeskop		1	1	0-1
Zuid-Holland				
Nieuwkoop	131	134	140	121
Ameide	56	72	82	94
Kinderdijk	> 35	47	54	37
Leerdam	7	1	0	0
Spijk	9	11	10	11
Incidenteel	2			
Totaal circa	370	395	445	440

Tabel 1. Overzicht van de kolonies, gerangschikt naar provincie. De totalen zijn afgerond op vijftallen. Incidenteel (gegevens Sovon): 1998 Vlaamse Kreek, Nieuw-Namen één paar; Soerendonks Goor, Soerendonk één paar.

Oude Venen

De soort broedt hier steeds meer verspreid. Er waren twee vestigingen van twee paren en twee van één paar (J. Dijkstra).

De Deelen

In De Deelen werden drie nesten aangetroffen, terwijl er weer één paar tot broeden kwam in de zandwinput direct ten zuiden van het reservaat (R. Kleefstra).

De Weerribben

Het aantal broedparen in De Weerribben schommelt de laatste jaren rond de vijf en is daarmee stabiel op een zeer laag niveau. In 2001 waren er drie vestigingen met respectievelijk twee, één en drie nesten (J. Bredenbeek, D. Woets).

De Wieden

Het vaststellen van het totale aantal nesten in De Wieden blijft moeilijk. Te meer daar de soort op steeds meer locaties tot broeden komt. In de hoogwaterzone van 85 ha hebben met zekerheid zeven paren gebroed (P.M. Verbij). Dit is voor zo'n gebied weinig. De jongenproductie van Grauwe Ganzen wettigt de gedachte dat zelfs de hoogwaterzone niet vrij van Vossen is! Dit zou het ontbreken van een fraaie kolonie in deze drassige zone en de verdere versnippering in De Wieden kunnen verklaren.

Zwarte Meer

Wat beschikken sommige mensen toch over een heerlijk reigerfanatisme! Zo heeft Symen Deuzeman zeker vier uren gepost op verschillende plekken bij rietlanden van het Zwarte Meer om te weten te komen of en waar er een purperreigerkolonie zat. En met een verheugend resultaat. In de monding van het Ganzendiep werd een kolonie ontdekt en met lieslaarzen aan werden op 26 juni twaalf nesten gevonden. Het is niet uit te sluiten dat hier vorig jaar ook Purperreigers hebben gebroed. Iets westelijker werden drie territoria vastgesteld, nesten werden niet gevonden (S. Deuzeman, F. de Roder).

Naarderveer

De vliegtuigtelling van 25 juni leverde hetzelfde beeld op als vorig jaar: veel meer Purperreigers ten noorden dan ten zuiden

van de spoordijk. Het noordelijke deel herbergde twee grote vestigingen bij het Grote Meer, met respectievelijk achttien en eenentwintig nesten en één nest vlakbij de spoordijk. In het zuidelijke deel werden nog slechts vier nesten geteld in de oude vestiging rond de Veertig Morgen. Het totaal van 44 paren is een fraai aantal (W.J.R. de Wijs).

Breukeleveense Plas

In het struweel aan de plas kwamen 31 paren tot broeden, evenveel als in het jaar ervoor. De hoofdvesting telde 29 nesten, terwijl iets zuidelijker twee nesten werden gevonden. De broedresultaten in deze vosvrije kolonie waren uitstekend. Noch uitgewaaid eieren, noch gepredeerde jongen werden gevonden.

Kameriksche Nessen

De telling van 2 mei leverde drie nesten op. Van één nest lagen de eieren kapot op de grond, waarschijnlijk uitgewaaid. Op 8 juni waren er twee nesten met jongen. Het is mogelijk dat er in een ander deel van de Nessen nog één paar tot broeden is gekomen (W. van der Zwet).

Nieuwkoop

Het purperreigerbeeld van het Nieuwkoopse Plassengebied blijft instabiel. De Purperreigers gaven ook in 2001 weer diverse verplaatsingen te zien. Het totale aantal nesten liep terug. De bezetting van de drie deelgebieden was als volgt: vijftig nesten bij Noorden (in 2000 nog 46), 38 nesten in Koeiensloot/Keizerswaard in het midden (was 70) en 33 nesten bij de Oude Vaart in het zuiden (was 24).

Bij Noorden bleken de Purperreigers de hoofdvesting in De Pot (weer) te hebben verlaten en in kleiner aantal tot broeden te zijn gekomen in een ander deel van De Pot en wel in Aftakking West. Een deel van de vogels kwam tot broeden op de Bleijgaten, een kleine duizend meter buiten De Pot, op een smalle legakker met aroniastruweel. In augustus 2000 waren hier al drie nesten gevonden, nu dertien. Het kleine struweel zat helemaal vol. Er kon eigenlijk geen nest meer bij! Deze locatie ligt midden in een legakkergebied, waar, door de rijke afwisseling van legakkers en water, een Vos waarschijnlijk niet zo gauw komt.

jaar	1998	1999	2000	2001	gemiddeld
Friesland	4	3	4	3	3,5
Overijssel	15	14	14	18	15,3
Noord-Holland/Utrecht	16	18	20	17,5	
Zuid-Holland	65	67	64	60	64,0

Tabel 2. De procentuele verdeling van het totale aantal geschatte broedparen van de Purperreiger in de periode 1998 tot en met 2001 over de verschillende provincies of streek (Noord-Holland/Utrecht).

In het midden van het plassengebied is de gang van zaken dramatisch te noemen. Ondanks de verplaatsingen van de Purperreiger binnen de struwelen van Keizerswaard, Ronde Bosje, Koeiensloot en omgeving Amerikaanse Molen, weet de Vos in de loop van het broedseizoen gaandeweg een groot deel van de kolonie te bezoeken. Daarbij worden met name bijna vliegvlugge jongen gepredeerd. Zonder beheersmaatregelen kan de Purperreiger hier eigenlijk geen kant uit. Vandaar de sterke afname.

In het zuiden ging het de Purperreiger goed. Eigenlijk verbazend, want op de broedplaats waar ze nu zaten, zijn ze enkele jaren geleden verhuisd vanwege de Vos. In ieder geval is de broedplek langs de Oude Vaart kwetsbaar en ze zal bij aanwezigheid Vos worden verlaten. Kortom het gaat de Purperreiger in het belangrijkste broedgebied van Nederland

niet goed. De negatieve invloed van de Vos valt steeds meer op te merken. Het bejagen van de Vos is bij Natuurmonumenten (nog?) niet in beeld. Mijn beheersvoorstel om in ieder geval een deel van De Pot door middel van water en gaas ontoegankelijk te maken voor de Vos wordt onderzocht en dat is positief. Het betekent wel dat er voor het broedseizoen 2002 in en bij de kolonies niets is veranderd. Zal 2002 een verdere daling van het aantal nesten te zien geven?

Ameide

De enige kolonie waarvan het aantal broedparen duidelijk (weer) toenam. In 2001 bedroeg het totale aantal nesten 94, een record (R.F. den Breejen, G. Dekker, R. Garskamp, N. Koppelaar en R. Verbeek)! De verbeteringen op het gebied van het rietbeheer en de komst van het natuurontwikkelingsgebied De Boezem, dat

Foeragerende Purperreiger.

Foto: Wim Smeets.

De Wieden. Het aantal broedparen schommelt hier op laag niveau.

Foto: Wim Smeets.

grenst aan de Zouweboezem, werpen hun vruchten af. Verder moet (weer) worden onderstreept dat deze kolonie nog steeds vosvrij is.

Vermeldenswaard is dat in 2001 een deel van de vogels in De Boezem tot broeden is gekomen. Liefst vijftientig nesten werden hier geteld en dat in een grasland-polder die in 1994 is afgegraven en onder water is gezet. Deze gang van zaken leert ons hoe snel een gebied geschikt kan zijn als broedgebied voor de Purperreiger. Een hoopvol gegeven!

Kinderdijk

Het water stond op 12 juni in de Hoge Boezem van de Overwaard dermate hoog dat de meesten van ons niet zonder natte onderbroek de telling hebben kunnen afronden. De telling was zwaar in het metershoge zeer drassige waterrietland en de nesten bleken nog niet eenvoudig te vinden ook. Op de keeper beschouwd was het een uitermate dwaas gezicht: vijf mannen die zich in linie met het nodige fanatisme letterlijk door waterriet heen worstelden. En dat om reigernesten te vinden. Wat een mens al niet kan bezielen! De hele inventarisatie in het onoverzichtelijke gebied leverde 'slechts' 37 nesten op

(H. Borsje, A. Kooi, H. Kooi, H. van der Kooij, G. Ouweeneel en J. Schoonderwoerd). Duidelijk minder dan het jaar ervoor, maar de telling verliep ook moeilijker.

Spijk

Na de telling bij Kinderdijk heb ik 's avonds laat nog de kolonie bij Spijk bezocht. Mijn kleren waren toch al nat. De schemertelling leverde elf rietnesten op. Het is te hopen dat deze fraaie kolonie behouden kan worden, want de eigenaar wil namelijk de rietput als visvijver gaan verkopen!

Discussie

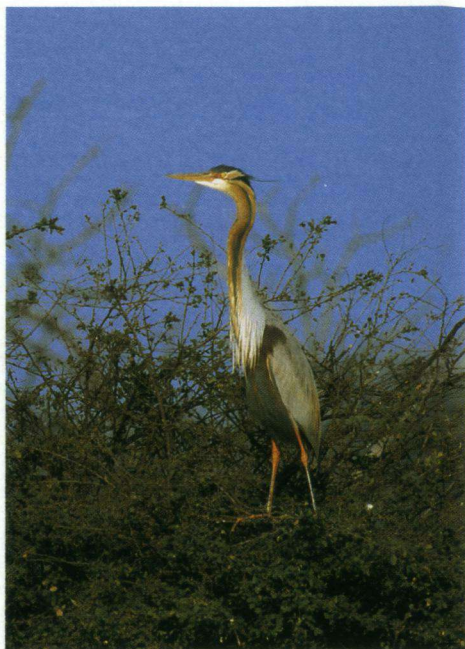
Het aantal bekende broedparen was in 2001 ongeveer gelijk aan dat van 2000. Het is echter mogelijk dat de nieuwe kolonie in het Zwarte Meer er in 2000 ook al was. In het laatste geval zal het aantal nesten in 2001 naar schatting drie à vier procent onder dat van 2000 hebben gelegen. De verdeling van het aantal broedparen over de verschillende provincies (Tabel 2) gaf kleine verschuivingen te zien. De provincie Zuid-Holland heeft de laatste twee jaren wat aan betekenis ingeboet. Twee broedgebieden verdienen hier

vanwege een afwijkende aantals-ontwikkeling de aandacht. In het belangrijkste Nederlandse broedgebied, het Nieuwkoopse Plassengebied, daalde het aantal broedparen met 14%! Deze afname moet helemaal op rekening van de Vos worden geschreven. Het beheer heeft tot op heden gekozen voor niets doen en daardoor is de negatieve invloed van de Vos op de kolonies in het gebied steeds meer op te merken. Hierdoor kwamen er minder Purperreigers in het plassengebied tot broeden. De kolonie bij Ameide daarentegen gaf ook in 2001 weer een duidelijke toename te zien. Een vosloos broedgebied en uitstekende voedselgebieden hebben waarschijnlijk tot deze positieve ontwikkeling geleid. Mogelijk is er ook een overloop van vogels uit Nieuwkoop geweest.

Dankwoord

Iedereen die bijgedragen heeft aan de totstandkoming van dit overzicht wordt weer hartelijk bedankt. Voor aanvullingen houd ik mij van harte aanbevolen.

■ Ir. H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren.

Purperreiger.
Foto: Wim Smeets.